

جلیل رسولی هنرمند خوشنویس کشورمان است و در زمینه نقاشیخط فعالیت بسیاری دارد. او اظهارنظرهای جالبی درباره این هنر دارد و معتقد است: در اکثر ایرانیها به طور ژنتیکی استعداد خوشنویسی نهاده شده و این ضرورت وجود دارد که این استعداد پرورش پیدا کند، زمینه ظهور آن فراهم شود و خود را نشان دهد. گفتوگویی ما را با این هنرمند میخوانید. آقای رسولی آیا امروزه هنر خوشنویسی در خانوادههای ایرانی مانند گذشته حائز اهمیت است؟

در حال حاضر آن طور که باید و شاید به هنر خوشنویسی توجهی نمیشود. زمانی که ما محصل بودیم آموزش خط یکی از دروس اصلی محسوب میشد یعنی ما معلم خط داشتیم اما متأسفانه حالا، چنین اتفاقی نمیافتد مگر اینکه تنها افراد علاقه‌مند به هنر خوشنویسی فرزندانمان را به کلاسهای مختلف در این رشته میفرستند. در حالی که در زمان ما خط خوب نشانهای برای تفاخر بود یعنی کسی که خط خوبی داشت به دیگران فخر میفریخت. چند سال پیش برای مدتی روی خطهای قدیمی ایرانی پژوهش میکردم به این نتیجه رسیدم که مجموعاً میتوان گفت اکثر ایرانیها در گذشته خطاط بودند اما در حال حاضر تعداد خوشنویسان ما بسیار کم است به طوری که امروزه خوشنویسی جنبه هنری پیدا کرده است. یعنی هر کسی که خط خوبی دارد از او به عنوان هنرمند یاد میکنند.

شما چه راهکاری پیشنهاد میکنید؟

خانواده هایی که فرزندانمان به خوشنویسی علاقه دارند آنها را به کلاس خط بفرستند. من بارها شده به آموزش و پرورش پیشنهاد داده‌ام (طی مصاحبههایی که داشتم) که دوباره کلاسهای خط را دایر کنند؛ چرا که خوشنویسی باید از همان دوران دبستان مورد توجه قرار بگیرد. متأسفانه سالهاست که شاهد آموزش خط در مدارس نیستیم و آنطور که باید و شاید به آن اهمیتی نمیدهند. ما نمیخواهیم که همه خوشنویس یا هنرمند شوند اما حداقل انتظارمان این است که مردم ما از خط خوبی برخوردار باشند.

یعنی شما فکر میکنید آموزش و پرورش آن طور که باید و شاید وظیفه‌اش را در قبال این هنر انجام نداده است؟

بله، به نظر من این یک واقعیت است که بارها آن را مطرح کرده‌ام اما هیچ وقت به آن توجه نکرده‌اند و در بسیاری مواقع برداشتشان این گونه است که من به نفع خودم حرف میزنم. اما باور کنید این گونه نیست، دلم برای این هنر میسوزد، زیرا خوشنویسی در حقیقت هنر ملی ما ایرانیهاست و یکی از نشانهای فرهنگی بودن ما. به علاوه خوشنویسی هنرهای بسیاری را به دنبال خود میآورد چرا که به واسطه آن فرد به دنبال ادبیات می‌رود، به دنبال فرهنگ خودمان و ...

از نظر شما زندگی ماشینی جهان امروز تا چه حد در کمرنگ شدن این هنر تأثیرگذار بوده است؟

انجام کارها با کامپیوتر و به شکل دیجیتالی به طور خود به خود انسانها را از هنر دور کرده و امروز اگر لحظهای به خودمان آیم؛ میلییتم که هنر خوشنویسی را فقط در موزهها باید ببینیم. در حالی که به نظر من خوشنویسی باید همگانی شود همان طور که قدیمها در تمام خانوادههای ایرانی مورد توجه بوده است. البته نمیشود انتظار داشت که امروز هم مثل روزگار گذشته بشود؛ این واقعیتی است که هرگز رخ نمیدهد ولی خب از طرفی هم آدم نگران میشود و دلش میسوزد مثلاً نوه من ممکن است فرداً اصلاً نداند خوشنویسی چه هنری است؟ یعنی کمالکم به آنجا برسد و اتفاقاتی که در خوشنویسی ما نباید بیفتد رخ دهد.

از نظر تعداد چطور؟

یکی از مسائل دیگری که ما در ایران با آن مواجه هستیم این است که با وجود آن که تعداد خوشنویسان خوب در کشور ما زیاد است اما چندان که باید به آنها اهمیتی نمیدهند. در حالی که وقتی به کشورهای عربی برای برگزاری نمایشگاه میروم یا برای داوری دعوت می‌شوم میلییتم به کسانی که کارشان بسیار ضعیفتر از هنرمندان ماست چه بهایی میدهند چرا که تعداد خوشنویسان متبحر آنها محدود بوده و حفظ آنها برایشان مهم است. ممکن است برای من و امثال من که سالهاست کار میکنیم تشویق کردن کماهمیت باشد هر چند که در روحیه‌مان تأثیرگذار است اما روی بهتر شدن یا بدتر شدن کارمان تأثیری نمیگذارد. ما آلوده این کار شده‌ایم و تا آخرین نفس به آن میپردازیم.

نقش مسائل مادی را در حفظ این هنر چطور ارزیابی میکنید؟

بخشی از مشکلاتی که امروز گریبان این هنر را گرفته است، به مسائل مادی برمیگردد. حضرت علی(ع) فرموده‌اند زمانی که فقر از در خانهای وارد میشود ایمان از پنجره آن خانه بیرون می‌رود. در زمینه خط هم همینطور است هر کسی که مشکل مالی و اقتصادی دارد عشق او کمرنگ میشود تفاوتی نمیکند به خوشنویسی باشد یا هر هنر دیگری. اگر قرار باشد یک هنرمند دغدغه و مشکل مالی داشته باشد، عشق او صدمه میلییتم و به تدریج خلاقیت خود را از دست میدهد و این یک واقعیت است که در هنر اتفاق میافتد. به نظر من مسئولان و سکانداران هنر در این زمینه وظایف سنگینی برعهده دارند. در درجه اول باید به جوانها توجه کنند و در درجه دوم به کسانی که کمی کارشان شکل گرفته و درجه سوم به استادان و پیشکسوتان هم باید توجه شود. زمانی که من میلییتم پس از 50 سال کار کردن توجهی به من نمیشود و هنوز هم کارم را نمی‌بینند انگیزه خود را از دست خواهم داد اما زمانی که انگیزه باشد آن عشق پررنگ میشود میتواند در جامعه انعکاس داشته باشد و تأثیر خوبی روی مخاطبانها بگذارد.

در هنر خوشنویسی، تعداد هنرمندان مطرح زن را در مقایسه با مردان چگونه ارزیابی میکنید؟

تا جایی که من میدانم تعداد خوشنویسان خانم هم زیاد است اما دلیل اینکه چرا کمتر از آقایان هستند به این دلیل بر میگردد که خوشنویسی واقعاً کار مشکلی است.

بسیاری از خانمها در نوجوانی و قبل از ازدواج با عشق وارد این کار میشوند و در داوریهای که داشتم شاهد پیشرفت چشمگیرشان بودهام؛ اما همین افراد زمانی که ازدواج میکنند به دلیل مسائلی از جمله خانهداری، بچه‌داری و ... از پیشرفت باز میمانند. من اکنون 50 سال است که خط منویسم و در طول این 50 سال بجز خط به هیچ کار دیگری فکر نکردم بجز نوآوری در خوشنویسی و بجز اینکه فقط کاری انجام دهم که مختص خودم باشد؛ رنگ و بوی خودم را داشته باشد و تمام آن صداهایی که در قلبم است را بتوانم روی بوم منعکس کنم اما خانمها زمانی که به زندگی متأهلی قدم میگذارند مشکلاتشان بیشتر میشود و به همین دلیل است که تعداد خوشنویسان زنی که صاحب نام و شهرت شده باشند کمتر است و در مقابل تعداد آقایان بیشتر هستند اما در کل میتوان گفت عشق به دو هنر مینیاتور و خوشنویسی در زنان بیشتر است چرا که از ظرافت خاصی برخوردارند و با روحیه آنها سازگاری بیشتری دارد.

آقای رسولی استعداد تا چه حد میتواند در خط کودکان تأثیرگذار باشد؟

استعداد ذاتی نکته مهمی است در این راه؛ چرا که به فرد فاقد این استعداد نمیتوان به زور هنر خط آموخت. به نظر من در اکثر ایرانیها به طور ژنتیکی این استعداد وجود دارد و تنها باید پرورش پیدا کند تا هنر فرد در جایی که شایسته آن است ظهور یابد و خود را نشان دهد. طبیعی است هر کسی که از نظر ژنتیکی استعداد قویتری داشته باشد بیشتر پیشرفت میکند و هر چه این استعداد کمتر باشد، کمزنگتر میشود. این استعداد در همه ایرانیها وجود دارد در یکی بیشتر و در یکی کمتر.

برگزاری دوسالانهها، جشنوارهها و نمایشگاههای مختلف در ارتقای این رشته هنری چه تأثیری دارند؟

نقش بسیار تأثیرگذاری دارند به طوری که اگر اینها نباشند تا حدی با رکود مواجه میشویم و حرکت به سمت پیشرفت و خلاقیت به مرور از بین میرود. در زمان برگزاری نمایشگاهها و دوسالانهها علاقه‌مندان و هنرمندان، کارهایی نو میبینند. برخی که همواره از کار خود راضی هستند و فکر میکنند که میرعماد یا پیکاسو شده‌اند با دیدن کار دیگران، عیار کار دستشان آمده و میفهمند که کجای کارند. این موجب میشود که بیشتر پیشرفت کنند و در جهت برطرف کردن نقصهای خود در سال آینده یا دو سال بعد تلاش کنند.

پیشنهاد من به مسئولان همواره این بوده است که مبلغ جایزه‌ها را بیشتر کنند چه برای هنرمندان درجه یک و پیشکسوت و چه آنهایی که درجه سه هستند چرا که اختصاص دادن جایزه به کارهای هنری بسیار اهمیت دارد و با ایجاد انگیزه منجر به پیشرفت هنرمند میشود.

آیا شما خودتان در دوسالانهها شرکت میکنید؟

خیر، به عنوان میهمان یکی دو کار از خودم را ارائه داده‌ام یا اینکه به عنوان داور حضور داشتم. البته امسال مسئولیت داوری را هم نپذیرفتم چرا که مشغلهام زیاد بود.